

ГБОУ «СОШ № 5 с.п.Новый Редант»

Йийла урок
Тема: Наьна
меттала дош-хозал
хьаст»

Хьехархо: Лаьннаькъан М.Х.

Тема: Наьна меттала дош — хозал хьаст.

Лоарх1амаш:

1. Тайп- тайпарча 1илманхой поэтий приэведенех пайда а эцаш, наьна метта к1оаргал, ц1енал, хозал дешархошта йовзийтар.
2. Г1алг1ай багахбувцам- наьна меттах хьабаьна хьаст хиларах дешархой кхетабар.

Эпиграф

Г1алг1ай мотт! Бувцаш хьо хезача сона духьалъувт
Дега буххе дувша кхийна сурташ: 1урра лоаме
сийрдайоах малх. Тийна лоама к1ала яг1а юрт
Уйла мара кхоачаш кхоачаргйолаш гаьна со вале а
Даим сона дега й1овхал тела нана.

Албаков Д.

Урока никъ

I. Урока кийчо ер.

- а) тайп-тайпара кицаш
- б) дешархой, книжкаш.

II. Хьехархочун къамаьл.

Са даьша машара бийца наьна мотт.

- Бераш, вай массане а доккхал де йиш йолаш да таханардар. Х1ара шера вай хьоахабу вай г1алг1ай мотт, ювц цун ц1енал, хозал, к1оаргал. Мичар хьайоаг1аш е- теш цун ц1енал а, хозал а, к1оаргал а? Цун дала жоп ца1 мара дац — вай даьшкара цудухьа аьннад цох: « Са даьша машара бийца, са нанас бер санна ага хьийста са наьна мотт.»

Дукхача 1илманхоша техкаб вай наьна мотт в1алла советски а 1аьдал далалехьа. Дукхача поэташ стихашца а поэмашца а хьакхеллай цун хозал, ц1енал, к1оаргал ювцаш. Х1аьта х1анз, бераш, дош шоана лургда аз.

1. Дешархо: Хьамсара хьехархой, тха деза хьаьший, оаха д1айолаю тхой йила урок-семинар. Ер урок оаха хетаю укх дунен т1а эггара дикаг1а, эггара хозаг1а эшаш болча метта. Из ба г1алг1ай мотт.
2. Дешархо — эпиграф (слова).
3. Дешархо. Иштта хоза дешаш яздаьр ва г1алг1ай поэт Албаков Д.

Вайна халахете а дукха ха яьккхаяц Джабраил дунен чу вахаш, бакъда цун дика в1ашт1ехьадаьннар да ший наьна меттала хоза дош кхолла а дег1адоаладе а.

2. Дешархо — 1алаьмате дукха кьамаш да укх дунен — т1а, тайп-тайпара да кьамаш. Цунга хьежжа тайп-тайпара да цар лебеш дола метташ а. Из деррига кьамашта юкье ший тайпара моттиг д1алаьцай г1алг1ай кьамо а цун метто а. Цхьаккха кьам хила йиш йий, йиш яц ший моттиг йоацаш, мотт кьаман са да. Х1аьта дош цу метта хьаст ба. Дешо адамаш в1ашаг1тох царна юкье безам а барт а — цхьоаг1о а лоаттаду. Дешо хьакхолл хоза г1улакхаш, дика оамалаш. Дешо хаххе аьле сага дега тоам бу, дика хетар ду. Цудухьа яьхад вай даьша хозача дешо лакха лоам бошабаьб.

Дешархо: Цхьабакьда моттигаш нийслу дешо адамаш в1ашаг1кьостадеши, кхоллаш а. Цудухьа Яндиев Дж. ший «Сага мотт» яхача стихотворени т1а йоах:

Хьо 1аьржача дег чура
Хьалувш хилча,
Ма б1еха, ма харц ба хьо
Сага мотт.

Дукхача хана денз наха бовзаш хиннаб хоза а, говза а, ира а ала доаг1ача аьннача дешай низ. Масала „Лебе ца ховча метто корто баккхийтаб», «Топо ца1 вийнав, метто ийс вийнав».

Дала лорадолда вай наха, юкье зулам доаккхаргдолча ирача дешаех.

Дешархо: Наьна меттах дукха говзаме дешаш яздаьд дуккхача г1алг1ай йоазонхоша, поэташа, 1илманхоша а. Г1алг1ай ц1ихезача йоазонхочо Зязиков Б. язду:

Наьна мотт! Эггара хьалха сона кхайка бенна
Наьна багара юха а со хьийста
Дешаш деций уж наьна мотт!

Х1анз вай ладуг1аргда Зязиков Б яздаьча «Наьна мотт» яхача стихотворенега.

Дешархо: Бакьлув йоазанхо. Даьша бийца ц1ена г1алг1ай мотт к1оргаг1а, ц1енаг1а, хьакаштаг1а бувца вай т1ахьех цо.

Дег чура к1оаргача дешашца хестабу шоай наьна мотт Яндиев Д., Осмиев С. Х., Хамхоев А., Чахкиев И.С., Озиев И.С., иштта кх.д1.

Хьанза вай ладуг1аргда наьна меттах йолча цар стихашка.

1. Яндиев Д. «Са наьна мотт».
2. Осмиев С. Х. «Наьна мотт».
3. Хамхоев А. «Дега гарга ба хьо са».
4. Бериханов Д. «Г1алг1ай мотт».
5. Озиев С. «Со теш».
- 6.

1. Дешархо: Наъна мотт! Мичара хъабоагла цу деша овла? Маца? Мишта хъахина ба из?

Вай тахан майра ала йиш йолаш да наъна мотт глалглай багахбувцам лардатлар аьнна. Глалглай багахбувцам юкье дукха да уж, из хозбеш, тоабеш дола маьлха жовхьараш. Уж да: фаьлгаш, кицаш, оаламаш, легендаш, ховли-довзалаш, иллеш, ашараш. Даиман наха хъехам беш дикачунга нах тлахъехаш, вочунаха уж гаьна боахаш, эхь-эздел, хоза глулкхаш кхедеш хъадаьхкад уж.

Дешархо: Наъна метта хозал вайна йовзийта глерташ цу меттала йоазув дешар кхолла глерташ, шоай са ца кходеш хъабаьхкар къаман бокхаг1бола 1илманхой а хъехархой а. Уж ба Мальсагов К.З., Беков Д.Т., Озиев И.С., Базоркин М.И., царна хетаяь я Чахкиев Капитона «Сийле хийла».

Хъехархо: «Сийле хийла».

Дешархо: Дунен чура уж длабахаб тахан а т1ехъа цар сийдеш дувца вай. Зязиков Б., Муталиев Ш.Х.

Дешархо: Вай наъна мотт а литература а дегла доалде глерташ глалглай мотт хозал кхы а овсарах хъахьокха глерташ дукха йоазанхой ба таханарча дийнахъа: Гагиев Г., Арчаков С., Плиев А.

Х1анз вай ладувгларгда «Дай лаьттага» Гирихан Гагиев.

Дешархой:Хъехархой, тха деза хъаьший оаха дег т1ара баркал оал шоана тхога ладувг1арах. Х1аьта х1анз ер мероприяти д1аерзаеш, хъаьшашка жоп дал безам бар тха.

Хъехархо:Бераш оаш массане тахан хоза болх бир, доккха дакъа а лаьцар ер мероприяти д1ахьош, йийшар тайп-тайпара стихаш.

Шоана массанена баркал ала лов сона. Со теш наъна метта хозал а, цун к1оаргал а оаш д1ахо а дикагла кхетаерьг хиларах.